

גמרא:

לשיעבודיה.

והכא נמי, כשהדירה מנכסיו, כיון דמשועבד לה לזונה, לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה.

ואם כן, מדוע חל הנדר, וחייב לזונה רק על ידי פרנס (11)?

ומתרצת הגמרא: אלא, מתוך שיכול לומר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך", היינו קחי את מעשי ידיך השייכים לי במקום מזונותיך —

נעשה כאומר לה כשמדירה מנכסיו — "צאי מעשה ידיך במזונותיך" (12), כיון שודאי על

במשנה מבואר, שאם הדירה מנכסיו חל הנדר, ואינו יכול לזונה.

ומקשינן: וכיון דמשועבד לה למזונות, היכי מצוי מדיר לה (9)? וכי כל כמיניה [כיצד יש בכוחו] דמפקע לה לשיעבודה (10)?

והרי תנן: האשה שאמרה לבעלה — "קונם שאיני עושה לפיך", כלומר — אסרה את מעשי ידיה על בעלה, אינו צריך להפר את נדרה, כיון שאין הנדר חל בדבר שמשועבדת לו.

ומדייקת הגמרא: אלמא, כיון דמשעבדא לה למעשי ידיה, לאו כל כמיניה דמפקע לה

חל הנדר, משום שמשועבד לה, הלא לדין "קונמות מפקיעים מידי שיעבוד"? וה"פני יהושע" כתב לתרץ — שהסיבה שקונמות מפקיעים מידי שיעבוד היא משום שיכול לסלק את השיעבוד בזווי, ולכן הנדר חל על הנכסים, אבל בתשמיש, הרי גופו עצמו משועבד לה, ואינו יכול לסלקו באופן אחר, ולכן אין הנדר יכול להפקיע שיעבוד זה.

11. התוספות הקשו — מדוע אין להעמיד את משנתנו באופן שאמר לה — "יאסר הנאת תשמישך עלי אם אזונך", ואז אינו מתנה על מה שמשועבד לה?

ותרצו — שאם כן לאחר שלשים יום תהנה מנכסיו, ויהא חייב לגרשה לאחר שבוע לדעת בית הלל או שבועיים לבית שמאי, כדין האומר לאשתו "יאסר הנאת תשמישך עלי". ובמשנה נאמר שחייב לגרשה אחר שלשים יום.

12. ויש להקשות — הלא כשאומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך", הרי כאילו גבתה את

9. הקשה הרשב"א — מדוע אינו יכול להדירה מנכסיו, הלא יכול לקיים את שיעבודו אליה על ידי פרנס? ויעויין שם במה שנדחק ליישב.

והאחרונים תרצו — שכאשר זנה על ידי פרנס לא נחשב שמקיים את חיובו כלפיה, כיון שמחוייב לזונה בעצמו, ועל ידי פרנס, נחשב כאילו קיבלה מתנה מאחר,

אלא עד שלשים יום תקנו שלכל הפחות יאכילנה על ידי פרנס, אבל אינו מקיים בכך את חיובו כלפיה. ולכן אין הנדר חל על הנכסים.

10. הר"ן העמיד את סוגייתנו לדעת הרמב"ם, כמאן דאמר — "אין קונמות מפקיעים מידי שיעבוד". אבל למאן דאמר "קונמות מפקיעים מידי שיעבוד", לא קשיא היאך הוא מדירה, כיון שנדרו מפקיע מידי שיעבוד.

ומכל מקום אם נדרה היא להפקיע את מעשי ידיה מבעלה לא יחול הנדר כיון ש"אלמוה רבנן לשיעבודה דבעל".

והקשה עליו המשנה למלך — אם כן מדוע פסק הרמב"ם שאם הדירה מתשמיש המיטה לא

דעת כן הדירה⁽¹³⁾.

ומקשה הגמרא: **אם איתא** [אם אנו סוברים] **להא דרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב** — **"יכולה אשה שתאמר לבעלה, איני ניוזנת ואיני עושה"**, והרי קיימא לן כמותו,

אם כן, כשאמרה **"קונם שאני עושה לפיך"**, אמאי שנינו לעיל שהוא **אינו צריך להפר?**

לימא, נאמר גם כן — **מתוך שיכולה לומר "איני ניוזנת ואיני עושה"**, נעשה כמי שאומרת לו **"איני ניוזנת ואיני עושה"**, כמו שאנו אומרים לגבי הבעל?

ומתרצת הגמרא: **אלא, לא תימא "נעשה כאומר"**, כיון שאין אנו יכולים לפרש את דיבורו, כמו שהוכח מ"קונם שאני עושה לפיך".

אלא מדובר באומר לה "צאי מעשה ידיך במזונותיך". ואז, כיון שאמר לה בפירוש, אינו חייב במזונותיה, ויכול להדירה מהם.

ואילו הברייתא שאמרה "קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר", עוסקת כשלא אמרה לבעלה "איני ניוזנת ואיני עושה".

ומקשינן: **אי הכי**, שאינו משועבד לה, **פרנס למה לה?** הרי אינו חייב לה כלום⁽¹⁴⁾?

ומשנינן: מדובר **בדלא ספקה**, שאין מספיקים לה מעשי ידיה לכל מזונותיה, ולכן עליו להשלים לה את מזונותיה על ידי פרנס.

ומקשינן: **אי מדובר בדלא ספקה**, הדר קושיין לדוכתיה, כיון שעל מה שחסר לה אין הנדר חל כלל כיון שמשועבד הוא לה, ומדוע יאכילנה רק על ידי פרנס?

ומשנינן: **אמר רב אשי**, מדובר במקרה שעל ידי מעשה ידיה היא **מספקת לדברים גדולים, ואינה מספקת לדברים קטנים**, ועל הדברים הללו יעמיד פרנס.

ומבאר הגמרא — **הני "דברים קטנים" היכי דמי** [כיצד מדובר?]

אף על פי שלא אמר אותה בפירוש, כיון שאין דיבורו סותר אותה — מפרשינן דיבוריה.

אבל במקום שכוונתו אינה משתמעת מתוך דבריו, ודאי שלא מפרשים את דיבורו. תוספות.

14. יש לעיין בבאור קושיית הגמרא. האם כוונתה לומר שאינו חייב לגרש כלל, כיון שקיים את שיעבודיו אליה.

או דילמא — חייב לגרשה, משום שהדירה מנכסיו, כיון ש"מיסנא הוא דסני לה", היינו — שונא הוא אותה, אף על פי שאינו משועבד למזונות, מכל מקום אחר שהדירה מנכסיו אסורה ליהנות בכל שהוא ממנו, ואינו רשאי לקיימה. אלא שנתנו לו שלשים יום שמא ימצא

חובה ממעשי ידיה השייכים לו, ואם כן מה הועילו חכמים בתקנתם, הלא נהנית מנכסיו? ודקדק מכאן ה"קובץ שיעורים", שהאומר "צאי מעשי ידיך במזונותיך" מפקיע לגמרי את חיוב המזונות,

והיינו על ידי שיש לה כדי מזונותיה ממעשי ידיה, שוב אינו חייב לזונה.

ואפשר לומר גם בדרך אחרת — כיון שנעשה כאומר לה "צאי מעשי ידיך במזונותיך", הרי כאילו שילם לה מעתה את כל מזונותיה לעולם, ושוב אינו משועבד לה, ולכן חל הנדר. (על פי דברי הגר"ש רוזובסקי).

13. וסברה הגמרא כעת, שאם ברורה לנו כוונתו,

זילא בה מילתא, [שאין הדבר מתפרסם, ולכן, יכול הוא לזונה באופן שכזה, ואין הצורה הזאת של האכלה על ידי פרנס מהווה זלזול בכבודה]. אך טפי, יותר משלשים יום, שמעי בה אינשי, וזילא בה מילתא, ולכן עליו לגרשה.

איבעית אימא, באופן נוסף אפשר לבאר מדוע חל הנדר, והלא הבעל משועבד לה?

שמדובר כשהדירה כשהיא ארוסה, שאז הוא אינו משועבד לה, ולכן חל הנדר.

ומקשינן: אם כן, מדוע מעמיד לה פרנס, וכי ארוסה מי אית לה מזוני?

ומעמידה הגמרא: מדובר כאן בכגון שהגיע זמן הנישואין, שקבעו חכמים שנים עשר חודש מיום שתבעה הבעל לארוסתו שתכין עצמה להנשא לו, ועדיין לא נשאו.

דתנן: "הגיע זמן ולא נשאו, אוכלות משלו, ואוכלות בתרומה",

ולכן, הנדר חל, כיון שהוא איסור דאורייתא, ואילו חיוב המזונות אינו אלא מדרבנן, ומאידיך חייב לזונה מתקנת חכמים, ולכן יעמיד פרנס (16).

ולכן בשעה שנדר עדיין לא היה משועבד לה, וחל הנדר, ורק לאחר מכן כשכא להוציאה מביתו חוזר ומשתעבד לה, ולכן צריך להעמיד אז פרנס.

עוד אפשר לומר — מדובר בדברים שרגילה בהם רק בהיותה מחוץ לביתו, ולכן רק בשעה שמוציאה מביתו משתעבד לה ואז כבר חל הנדר.

16. כך פירש רש"י. וצריך באור — ומה בכך שאינו מחוייב לה אלא מדרבנן, הרי יש כח ביד

אי דרגילה בהו, ולכן הוא מחוייב לתנם לה על ידי פרנס,

הא רגילה בהו! ומדוע חל הנדר כלל, הרי הוא משועבד לתת אותם לה?

ואי לא רגילה בהו, פרנס למה לה? הלא אינו חייב לה כלום?

אלא, לא צריכא, באופן רגילה בבית נשא, היינו בדברים שהייתה רגילה בבית אביה, וכאשר נשאו, קא מגלגלא בהדיה, כלומר לא תבעתם מבעלה, אלא הורגלה לחיות לפי הנהגתו של בעלה.

אך כעת שנדר ממנה, חייב להעמיד לה פרנס אף על הדברים הללו, משום דאמרה ליה — "עד האידינא [עד עכשיו] ולא אדרתן, שלא הדרת אותי מלהנות מנכסך, גלגילנא בהדיך [ניתרתי לך ולא תבעתיך אלא הסכמתי לנהוג לפי הנהגתך ולא לפי הנהגתי. אבל] [השתא, דאדרתן, לא מצינא דאיתלגל בהדיך" (15)].

ומקשינן: מאי שנא עד לי' יום שיכול להעמיד פרנס? ומדוע לא יעמיד לעולם?

ומשנינן: עד לי' יום, לא שמעי בה אינשי ולא

פתח לנדרו. וקושיית הגמרא היתה — מדוע יעמיד פרנס באותם שלשים יום.

ונראה שהדבר תלוי במחלוקת ראשונים. ויתבאר בעז"ה בסוגיא לקמן. (עא א).

15. ויש לבאר — ממה נפשך, אם הוא משועבד לתת לה את תביעתה, מדוע חל הנדר כלל, ומה בכך שלא תבעתו עד עכשיו?

ומבארים התוספות — בעצם האשה מוחלת לבעלה על אותם דברים, אלא שאדעתא דהכי שידרנה ויוציאנה מביתו אינה מוחלת לו.

— ומדוע חייב לזונה כלל, הלא נשאה לו על דעת שאינו חייב במזונותיה?

ומתריצין: אף על פי שנישאת לו על דעת כן, חייב לזונה על ידי פרנס אם תובעת מזונות, משום דאמרה: "כסבורה אני שאני יכולה לקבל, [היינו, להנשא לו ללא חיוב מזונות] עכשיו רואה אני שאין אני יכולה לקבל".

ומצינו סברא כעין זו במשנה לקמן (עו א) — "ואלו שכופין אותם להוציא: מוכה שחין ובעל פוליפוס, וכו', ועל כולם אמר רבי מאיר: אף על פי שהתנה עמה, יכולה היא שתאמר, סבורה הייתי שאני יכולה לקבל, עכשיו איני יכולה לקבל".

ומקשינן: מאי שנא שיעמיד פרנס רק עד שלשים יום, ולא לעולם, והלא כאן כשעדיין לא נישאו לא שייך הטעם הנזכר לעיל — "זילא בה מילתא"?

ומתריצין: עד שלשים יום, עביד שליח שליחותיה. טפי, לא עביד שליח שליחותיה. [עד שלשים יום עושה השליח את שליחותו, ויותר אינו עושה]⁽¹⁷⁾.

ואיבעית אימא, ואם תרצה לומר, אפשר להעמיד את המשנה במקרה שהדירה כשהיא ארוסה, ואז עדיין אינו משועבד לה, ואחר כך נישאת, ובשעה שנישאת כבר חל הנדר, ולכן אינו יכול לזונה אלא על ידי פרנס.

ומקשינן: נישאת?! הא סברה וקבלה, כלומר

שמשועבד לה. ומאידך, בהגעת זמן, לא תקנו חכמים אלא חיוב ממוני רגיל של מזונות, וחיוב זה מתקיים על ידי פרנס, ולכן יכול לנדור עליו. אך התוספות חלקו על דברי רש"י ופרשו — שנדר כשעדיין לא הגיע זמן, ולכן חל הנדר, ואחר כך הגיע הזמן, ואז חייב לזונה על ידי פרנס, אך אחר שנישאו לגמרי, אינו חייב לזונה כלל, כיון שהסכימה להתחתן עמו "סברא וקיבלה" שלא יזונה.

17. וביתר באור — יתבאר לקמן, שאינו יכול לזונה על ידי פרנס העושה את שליחותו ממש, כיון שאז הדבר נחשב כאילו נהנית ממנו, אלא רק על ידי שאומר — "כל הזן את אשתי לא יפסיד", וימצא מי שיסכים לזון את אשתו ויסמוך עליו שישלם לו.

ובאופן זה אמרו חכמים, שלא מצוי שימצא מי שיוזנה יותר משלשים יום.

חכמים להטיל עליו שיעבוד ממוני, מדין "הפקר בית דין הפקר" וא"כ חל השיעבוד לגמרי, והיאך יכול לנדור לבטל שיעבוד זה? ויעויין ברא"ה שהקשה קושיא זו לדברי רש"י, וכתב — "ויש לומר, דשאני הכא שאפשר בפרנס".

וצריך באור — אם נאמר שעל ידי פרנס מתקיים השיעבוד כלפיה, אם כן אף לגבי מזונות דאורייתא יוכל לנדור ויעמיד פרנס? כמו שהקשה הרשב"א בריש סוגיין, (הובא לעיל בהערה 9).

ונראה לבאר בכוונת הרא"ה — שבחיוב מזונות ישנם שני דינים, האחד — חיוב ממוני רגיל שחייב הבעל לתת מזונות לאשתו. והשני — חיוב מדיני אישות להאכיל את אשתו.

ולכן, את החיוב שיש על הבעל מדיני האישות אינו מקיים אלא כאשר זנה בעצמו, אבל בפרנס אינו מקיים חיוב זה.

ולכן אינו יכול לנדור על דין מזונות כיון

ומקשינן: אימר דאמרינן הכי גבי מומין, כלומר — מצינו סברא זו רק לעניין מומין, שאפילו אם התנתה עמו יכולה לומר "עכשיו איני יכולה לקבל", אבל לענין מזוני מי אמרינן הכי?!⁽¹⁸⁾

אלא ודאי מהורתא [מבואר] כדשינין מעיקרא. היינו, או כגון שאמר לה צאי מעשה יריך במזונותיך, או כשהדירה בהגעת זמן.

שנינו במשנה: "המדיר את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום יעמיד פרנס":

ובפשטות כוונת המשנה, שיתן את מזונותיה לפרנס והוא יתנם לאשתו, או על כל פנים ישלם לפרנס על מנת שיוזן אותה.

ומקשינן: היאך התירו לו לזונה על ידי פרנס, וכי פרנס לאו שליחותיה קא עביד⁽¹⁹⁾?! והרי כאילו נהנתה ממש מנכסיו⁽²⁰⁾?

ומשינין: אמר רב הונא, באומר — "כל הזן אינו מפסיד", ואז אינו חייב לשלם למי שזן את אשתו, כיון שלא התחייב לו בפירוש על

עושה שום מעשה איסור, ולכן בזה מתייחס המעשה למשלח.

אך למעיין בסוגיא יתבאר, שלכאורה אין מקום כלל לקושיא, כיון שלענין נדרים אין אנו זקוקים לדיני שליחות, אלא כל מקום שהמשלח חייב לשלם לשליח נחשב כאילו נהנה המודר מנכסי המשלח, אפילו בלא פרשת שליחות.

וכן מדוקדק מדברי הראשונים בסוגיא (יעוין בשיטה מקובצת) שפרשו את הנדון בגמרא רק לגבי חיוב תשלומין שחייב המשלח לשליח, ולא לדיני שליחות.

וב"קובץ שיעורים" (אות רכט) הוכיח זאת, שאם נאמר שכאן הנדון הוא בדיני שליחות, אם כן יעמיד פרנס גוי שאינו בר שליחות לזונה? אלא ודאי שכל מקום שמשלם לפרנס נחשב הדבר כאילו נהנתה מנכסיו.

20. רש"י כתב "נמצא עובר על נדרו", ומשמע שהבעל הוא עובר על הנדר.

וכן דעת הרמב"ם (פרק י מהלכות נדרים הלכה יב) שהמדיר את חברו מדבר מסוים, ועבר חברו ונהנה מאותו דבר, עובר המדיר ב"לא יחל דברו", שהרי דברו הוא שנתחלל.

אך דעת הר"ן (נדרים דף טו א) שהמודר הוא

18. והטעם שמזונות גרוועים יותר ממומין לעניין סברת — "סבורה הייתי שאני יכולה לקבל", משום שבמומין אין האשה יודעת קודם שתינשא עד כמה יפריעו לה המומין, ולכן אף על פי שנתרצתה מראש להנשא יכולה לומר "עכשיו אין אני יכולה לקבל".

אך במזונות, אין הדבר קשור לעצם הנישואין, ובודאי ידעה מראש שלא תוכל להתקיים בלא מזונות, ובכל אופו התרצתה להנשא, לכן אינה יכולה לחזור בה כעת. (על פי דקדוק לשון רש"י).

19. הקשה הט"ז (יו"ד סימן קס ס"ק יא) ומה בכך שהשליח עושה את שליחותו, הלא "אין שליח לדבר עבירה", ובפשטות הכוונה שאין השליחות מתייחסת למשלח, ואם כן אף בנידון דידן לא תתייחס השליחות למשלח?

וייסד הט"ז מכח קושייא זו, שאף בדבר עבירה השליחות מתייחסת למשלח, אלא שאין המשלח נענש עבור מעשה העבירה שעשה השליח.

ובמשנה למלך (פרק ה מהלכות מלוה ולוה הלכה יד) כתב לתרץ באופן אחר — שבנידון דידן השליח אינו בר חיובא, כיון שהוא אינו

כך, אלא רק סומך הוא עליו שלא יקפחנו, ולכן מותר לו לזונה באופן זה (21).

ועדיין התקשתה הגמרא: **וכי אמר הכי, לאו שליחותיה קעביד?** האם אין הדבר נחשב כמינוי שליחות, ויתחייב לשלם לפרנס עבור המזונות, ותמצא האשה נהנית מנכסיו?

והרי **תנן: מי שהיה מושלך בבור, ואמר: "כל השומע קולו [קולין], יכתוב גט לאשתו [לאשתין]"** — הרי אלו, השומעים את קולו, **יכתבו ויתנו גט לאשתו**, כיון שלשון "כל השומע יכתוב", משמעה מינוי שליחות.

והכא נמי, כשאמר "כל הזן אינו מפסיד", משמעו מינוי שליחות, ומדוע התירו לו לזונה באופן זה (22)?

ומתרצת הגמרא: **הכי השתא?** [מהו הדמיון?!]

הלא ודאי יש לחלק ולומר: דוקא **התם** גבי "כל השומע קולו יכתוב", יש בלשון זו מינוי שליחות, כיון **דקאמר "יכתוב"**, בלשון ציווי.

אבל **הכא, מי קאמר "יוזן"** בלשון ציווי (23)?! הרי רק "כל הזן" קאמר, ולשון זו אינה מינוי

שליחות, ולא יתחייב לשלם לפרנס שיוזן אותה, ולכן התירו לו לזונה באופן זה.

ומקשינן: **והא אמר רב אמי, בדליקה [מי שנפלה דליקה בנכסיו בשבת] התירו לומר — "כל המכבה אינו מפסיד"**, אף על פי שבעלמא אסור לצוות על הנכרי לחלל את השבת עבורו, כאן התירו מתוך שאדם בהול על ממונו, ואם לא תתיר לו באופן זה יבוא לכבות את הדליקה בעצמו.

ומדקדקת הגמרא: מדברי רב אמי משמע שרק **בדליקה** התירו לומר לשון זו, ולא בדברים אחרים, **ולמעוטי מאי** אמר רב אמי? **לאו למעוטי כי האי גוונא?** היינו האם לא היתה כוונתו למעט שאסור לומר "כל הזן לא יפסיד" כיון שזהו לשון מינוי שליחות?!

ומשנינן: **לא**, כוונתו היתה רק **למעוטי שאר איסורים דשבת**, שבהם החמירו לומר אפילו שלא בלשון שליחות, אבל בנדרים מותר לומר "כל הזן אינו מפסיד".

מתיב [הקשה] רבה, מהמשנה ששנינו במסכת נדרים: "המודר הנאה מחבירו, ואין לו [לחבירו, המודר] מה שיאכל, והמדיר רוצה לתת אוכל למודר,

22. ובשיטה מקובצת הוסיף לחדד את קושיית הגמרא: שהרי המוטל בבור אינו יודע אם יש מי ששומעו, ובכל זאת נחשבת צעקתו כמינוי שליחות, וא"כ כל שכן בבעל האומר לפני ידידו "כל הזן אינו מפסיד", שיודע הוא שישמעו לקולו, שיחשב כמינוי שליחות.

23. בריטב"א מבואר, שאפילו אם יאמר "כל הרוצה יזן את אשתי", לא נחשב הדבר כמינוי

עובר ב"לא יחל דברו", והמדיר אינו עובר בשום איסור.

21. ודוקא כשלא אמר כך ליחיד, אלא הודיע לכל מי שירצה, אבל אם אמר לחברו "אם תזון לא תפסיד" אסור. כיון ששליחותו הוא עושה ויהא חייב לשלם לו על כך, ונמצאת האשה נהנית מנכסיו. תוספות. אך מותר לומר ליחיד "כל הזן אינו מפסיד" בלשון כללית. בית יוסף אה"ע סי' עב.

ילך אצל חנוני הרגיל אצלו, ויאמר לו: איש פלוני, מודר הנאה ממני, ואיני יודע מה אעשה לו! והחנוני מבין מתוך דבריו שברצונו לבקש ממנו שיזון את המודר, והמדיר ישלם לו על כך⁽²⁴⁾.

הוא [החנוני] נותן לו, ובא ונוטל מזה [מהמדיר]. עד כאן המשנה.

ומדקדק רבה: דוקא הכי, שלא הזכיר כלל "לא יפסיד", אלא החנוני סומך עליו מחמת קרבתו שלא יפסידנו, הוא דשרי.

אבל לומר "כל הזן אינו מפסיד" — לא. כיון שמשמע התחייבות לשלם!

ומשנינן: "לא מיבעיא" קאמר! לא בא התנא לומר שדוקא באופן זה התירו, אלא בא לחדש שאפילו באופן זה, שהיה מקום להחמיר, הקילו.

ומבארת הגמרא: לא מיבעיא אם אמר "כל הזן אינו מפסיד", דלעלמא קאמר, ולא לאדם מסויים, ולכן ודאי התירו באופן זה, אבל האי, כלומר באומר לחנוני, הוה אמינא — כיון דרגיל אצלו, וקאזיל קאמר ליה, כמאן דאמר ליה "זיל הב ליה את" דמי, ואסור, קא משמע לן התנא שאף באופן זה מותר.

ואגב שהובא לעיל חלק מהמשנה בנדורים, הביאה הגמרא את גופא של המשנה:

"המודר הנאה מחבירו, ואין לו [לחבירו, המודר] מזה שיאכל, ורוצה המדיר לתת למודר אוכל.

הולך אצל חנוני הרגיל אצלו, ואומר לו, 'איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו', והחנוני מבין מעצמו שעליו לתת למודר אוכל, והמדיר ישלם לו על כך.

ולכן, הוא [החנוני] נותן לו, ובא למדיר, ונוטל מזה.

וכן אם רצה המדיר את ביתו של המודר לבנות, או את גרירו לגרור, או את שדהו לקצור,

הולך אצל פועלין הרגילין אצלו, ואומר להן — 'איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לי' —

הן עושין עמו, ובאין ונוטלים שכרן מזה [היינו מהמדיר]⁽²⁵⁾.

וכן אם היו המדיר והמודר מהלכין בדרך, ואין עמו [עם המודר] מזה יאכל, נותן המדיר מזונות לאחר לשום מתנה, וחלה [המודר] נוטל מהאחר ואוכל, ומותר.

ואם אין שם אחר, מניח המדיר את המזונות על גבי הפלע או על גבי הגדר, ואומר, 'הרי

שליחות כיון שאמר "כל הרוצה", אך אם יאמר "כל השומע יזון" אזי נחשב הדבר כמינוי שליחות.

24. אבל ודאי שאין המדיר חייב לשלם מדינת לחנוני, שאם כן הוי שלוחו ממשו ונמצאת נהנית מנכסיו.

אלא החידוש — שאף על פי שהדבר נראה כהערמה, שהחנוני בטוח שישלם לו, מכל מקום התירו אם לא ציוה עליו בפירוש.

25. ורבותא השמיענו התנא במקרה השני — שאף על פי שאין בדבר צורך גדול כל כך כמו מזונות, התירו לו באופן זה. ר"ן נדרים מג א.

הן מופקדין לכל מי שיחפוץ, והלה [המודר] נוטל ואוכל, ומותר.

ורבי יוסי אוסר⁽²⁶⁾ להפקיר את המזונות ושיזכה בהן אחר⁽²⁷⁾. עד כאן המשנה.

אמר רבא: מאי טעמא דרבי יוסי? הלא כיון שהפקיר את המזונות או נתנם לאחר שוב אינו נהנה מנכסי המדיר?

אלא, גזירה משום מעשה דבית חורון⁽²⁸⁾, המובא במסכת נדרים⁽²⁹⁾:

שנינו במשנה: "המדיר את אשתו רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים, ושניים יוציא ויתן כתובה, ככהן שניים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה". וכו':

ומדייקת הגמרא: מתוך ששינה רבי יהודה מלשון תנא קמא, שאמר — "שלשים יום", ואילו הוא אמר "חודש אחד", משמע שבא לחלוק עליו אף בישראל⁽³⁰⁾.

ומקשינן: הלא בישראל היינו תנא קמא, ובמה נחלקו?

אמר אביי: אכן רבי יהודה לא נחלק בישראל, אלא רק בכהנת אתא לאשמועינן שממתין חדשים, ואגב כהנת נקט "בישראל חדש אחד"⁽³¹⁾.

רבא אמר: חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו. כלומר לדעת תנא קמא — ימתין שלשים יום, ואילו לדעת רבי יהודה ימתין

אמר — אם שלי הן, הרי הן מוקדשים לשמים.

אמר לו — 'נתתי לך את שלי כדי שתקדישם לשמים?!

אמר לו — 'נתת לי את שלך, אלא כדי שתהא אתה ואביך אוכלים ושותים ומתמצים זה לזה, ויהיה עוון תלוי בראשי'.

אמרו חכמים: כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת, אינה מתנה". נדרים מח' ע"א.

ומשום מעשה זה גזר רבי יוסי לאסור לתת למודר על ידי הפקר, מחשש שאין זה הפקר גמור.

30. על פי השיטה מקובצת.

31. הרשב"א כתב, שתנא קמא לא חלק על רבי יהודה בדין זה, אלא שלא דיבר בענין זה כלל, ורבי יהודה הוסיף על דבריו. ודקדק זאת, מלשון "אתא לאשמועינן", ואם היה חולק על תנא קמא, היה על הגמרא לומר "איכא בינייהו".

26. רבינו חננאל פסק כדעת רבי יוסי, מכך שפרש רבא את דבריו.

אך הרמב"ם (פ"ז מהלכות נדרים הט"ו) פסק כרבנן. ויש לבאר לפי שיטתו, שאין הדבר דומה למעשה דבית חורון, כיון שבנידון דידן אם היה אחר זוכה במזונות ומקדישן, היה הקדישו הקדש. ולכן מועיל לעשות בצורה זו. הרשב"א.

27. אבל בנותן מתנה לחברו, אף לדעת רבי יוסי מותר. כמבואר בסוגיא בנדרים מג ב.

28. ואם הפקיר את המזונות קודם שנדר, אף לדעת רבי יוסי מותר, כיון שבזה לא שייך גזירת בית חורון. ר"ן נדרים מג ב.

29. וכך היה המעשה: "מעשה באחד בבית חורון, שהיה אביו נודר ממנו הנאה, והיה משיא את בנו.

ואמר לחבירו — 'חצר וסעודה נתונים הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה'.